Website:https://worldsiencepub.com/index.php/Imc Volume:5,Issue 02,September-2026

“BOSHLANG‘ICH TA’LIMDA SUN’IY INTELLEKTDAN FOYDALANISHNING O‘QUVCHILARNING MUSTAQIL FIKRLASHIGA TA’SIRI: IMKONIYATLAR VA PEDAGOGIK CHEKLOVLAR

Abdurashidova Sarvinoz Abdurashid qizi
Termiz davlat pedagogika instituti Boshlang‘ich ta'lim yo‘nalishi 2-kurs talabasi

Annotatsiya. Ushbu tezisda boshlang‘ich ta’limda sun’iy intellektdan foydalanishning o‘quvchilarning mustaqil fikrlashiga ta’siri tahlil qilinadi. AI vositalarining o‘quv jarayonidagi imkoniyatlari, shuningdek, tayyor javoblarga ortiqcha tayanish, tanqidiy yondashuvning susayishi va pedagogik nazorat zarurati kabi cheklovlar yoritiladi. AI’dan maqsadli va nazorat ostida foydalanish mustaqil fikrlashni qo‘llab-quvvatlashi mumkinligi asoslanadi.

Kalit so‘zlar: sun’iy intellekt, boshlang‘ich ta’lim, mustaqil fikrlash, pedagogik texnologiya, o‘quv jarayoni, tanqidiy fikrlash, raqamli ta’lim.

Аннотация. В данной работе анализируется влияние использования искусственного интеллекта в начальном образовании на развитие самостоятельного мышления учащихся. Подчеркивается потенциал инструментов ИИ в процессе обучения, а также ограничения, такие как чрезмерная зависимость от готовых ответов, ослабление критического мышления и необходимость педагогического контроля. Утверждается, что целенаправленное и контролируемое использование ИИ может способствовать развитию самостоятельного мышления.

Ключевые слова: искусственный интеллект, начальное образование, самостоятельное мышление, педагогические технологии, процесс обучения, критическое мышление, цифровое образование.

Abstract. This paper analyzes the impact of using artificial intelligence in primary education on the development of students' independent thinking. It highlights the potential of AI tools in the learning process, as well as limitations such as overreliance on predefined answers, weakening critical thinking, and the need for pedagogical supervision. It argues that the targeted and controlled use of AI can facilitate the development of independent thinking.

Keywords: artificial intelligence, primary education, independent thinking, pedagogical technologies, learning process, critical thinking, digital education.

Kirish

Boshlang‘ich ta’limda sun’iy intellekt vositalaridan maqsadli foydalanish o‘quv jarayonini individual ehtiyojlarga moslashtirish va o‘quvchilarning bilishga bo‘lgan qiziqishini qo‘llab-quvvatlash imkonini beradi. AI yordamida murakkab tushunchalarni sodda shaklda izohlash, turli darajadagi topshiriqlarni shakllantirish, savollar yaratish hamda muammoli vaziyatlarni modellashtirish mumkin. Bunday imkoniyatlar o‘qituvchining metodik faoliyatini boyitib, o‘quvchiga bir xil topshiriq o‘rniga uning tayyorgarlik darajasiga mos faoliyatni tashkil etishga yordam beradi. Shu bilan birga, AI vositasining pedagogik qiymati uning mavjudligi bilan emas, undan qanday maqsadda foydalanilishi bilan belgilanadi. O‘quvchiga tayyor javobni taqdim etishdan ko‘ra, izlanishga undovchi savollar, taqqoslash, dalillash va muammoni mustaqil hal qilishga yo‘naltirilgan topshiriqlarda foydalanish uning ta’limiy imkoniyatlarini yanada samarali namoyon etadi.

Sun’iy intellektdan ta’lim jarayonida foydalanish o‘quvchining mustaqil fikrlashini rivojlantirish uchun turli pedagogik imkoniyatlarni yuzaga keltirishi mumkin. Bunda AI tayyor javob manbai sifatida emas, balki o‘quvchini savol berish, ma’lumotni taqqoslash, muammoning bir nechta yechimini izlash va o‘z xulosasini asoslashga undovchi vosita sifatida qo‘llanishi muhim. Masalan, o‘qituvchi AI yordamida bir masalaning turli yechimlarini taqdim etib, o‘quvchidan ularni solishtirish va qaysi javob mantiqan asoslanganini tushuntirishni talab qilishi mumkin. Bunday yondashuv o‘quvchini axborotni shunchaki qabul qilishdan ko‘ra, uni tahlil qilishga yo‘naltiradi. Demak, AI’ning mustaqil fikrlashga

© 2026 International Conference on Artificial Intelligence and Applications . All Rights Reserved.

ta’siri bevosita texnologiyaning o‘ziga emas, balki undan foydalanish maqsadi, topshiriq mazmuni va o‘qituvchining pedagogik yo‘naltirishiga bog‘liq.

Boshlang‘ich ta’limda sun’iy intellektdan foydalanish bilan bir qatorda uning pedagogik cheklovlarini ham hisobga olish zarur. Eng muhim muammolardan biri o‘quvchining tayyor javoblarga ortiqcha tayanib qolishi bo‘lib, bu mustaqil izlanish va fikrni o‘zi shakllantirish jarayonini cheklashi mumkin. Bundan tashqari, AI tomonidan taqdim etilgan ma’lumotlar har doim ham to‘g‘ri yoki o‘quvchining yoshiga mos bo‘lmasligi ehtimoli mavjud. Shu sababli texnologiyadan foydalanish jarayonida o‘qituvchi tomonidan axborotni tekshirish, topshiriq mazmunini nazorat qilish va o‘quvchining yakuniy javobini mustaqil asoslashiga sharoit yaratish muhimdir. AI vositalaridan foydalanish bolaning o‘rniga fikrlashga emas, uning fikrlash faoliyatini qo‘llab-quvvatlashga xizmat qilishi kerak. Demak, texnologiyaning ta’limiy samarasi undan foydalanish miqdori bilan emas, balki pedagogik maqsad, yosh xususiyatlari va o‘qituvchi nazoratining to‘g‘ri uyg‘unlashtirilishi bilan belgilanadi.

Xulosa

Boshlang‘ich ta’limda sun’iy intellektdan foydalanish o‘quvchilarning mustaqil fikrlashini rivojlantirish uchun qo‘shimcha pedagogik imkoniyatlar yaratadi, biroq uning samarasi foydalanish usuliga bevosita bog‘liq. AI o‘quvchiga tayyor javob beruvchi vosita emas, balki savol qo‘yish, taqqoslash, tahlil qilish va xulosa chiqarishga yo‘naltiruvchi yordamchi sifatida qo‘llanishi maqsadga muvofiq. Amaliy jihatdan o‘qituvchi AI yordamida yaratilgan materiallarni yosh xususiyatlariga moslashtirishi, axborotning ishonchliligini tekshirishi va o‘quvchidan javobini mustaqil asoslashni talab qilishi lozim. Ayniqsa, muammoli topshiriqlar, turli yechimlarni taqqoslash va fikrni dalillar bilan himoya qilishga asoslangan faoliyatlar muhim ahamiyatga ega. Shunday qilib, boshlang‘ich ta’limda asosiy tamoyil “AI yordamida fikrlash, AI o‘rniga fikrlamaslik” bo‘lishi kerak.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. OECD. Digital Education Outlook 2023: Towards an Effective Digital Education Ecosystem. – Paris: OECD Publishing, 2023.
2. Miao F., Holmes W. Guidance for Generative AI in Education and Research. – Paris: UNESCO, 2023.
3. UNESCO. Artificial Intelligence and Education: Guidance for Policy-makers. – Paris: UNESCO, 2021.
4. UNICEF. Guidance on AI and Children: Version 3.0. – Florence: UNICEF Office of Research – Innocenti, 2025.
5. O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti. Maktabgacha va maktab ta’limi sohasidagi ustuvor vazifalar. – Toshkent, 2025.

© 2026 International Conference on Artificial Intelligence and Applications . All Rights Reserved.